

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Циклова комісія правових дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з навчальної
роботи

Людмила ІЛЛЯШЕНКО

«27» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА

підготовки фахового молодшого бакалавра
освітньо-професійна програма **ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА
СТРАХУВАННЯ**

галузь знань **07 УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ**
спеціальність **072 ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА,
СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВИЙ РИНОК**

мова навчання: українська
статус дисципліни: обов'язкова

Робоча програма з дисципліни «Основи правознавства» складена на основі освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування спеціальності Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок.
- 24 серпня 2024 р. – 12 с.

Розробник: **Юлія СОКОЛ**
викладач вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії правових дисциплін

Протокол № 1 від “26” серпня 2024 р.

Голова циклової комісії

Юлія СОКОЛ

Схвалено методичною радою коледжу

Протокол № 1 від “26” серпня 2024 р.

Голова методичної ради коледжу

Людмила ІЛЛЯШЕНКО

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів - 3	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Обов’язкова
Змістових модулів - 4	Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	Рік підготовки:
Загальна кількість годин - 90		1-ий (БСО)
		Семестр
		2-ий (БСО)
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних - 2 самостійної роботи здобувача фахової передвищої освіти – 3.6	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Лекції
		22
		Практичні
		10
		Семінарські
		-
		Самостійна робота
		58
		Вид контролю:
		Залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: формування системи знань здобувачів фахової передвищої освіти про державу та право як основні засоби впорядкування суспільних відносин, а саме вивчення основних положень теорії держави і права та основних положень таких галузей права як конституційного, адміністративного, фінансового, цивільного, сімейного, трудового, кримінального, кримінально-процесуального та цивільно-процесуального права.

Передумови для вивчення дисципліни: до початку вивчення навчальної дисципліни «Основи правознавства» здобувачі фахової передвищої освіти повинні мати загальні знання з базового предмету загальноосвітньої підготовки «Основи правознавства».

Завдання дисципліни: вивчення основних закономірностей виникнення держави і права, формування системного уявлення про правові норми, галузі права, правовідносини, правопорядок, правопорушення, юридичну відповідальність та механізм захисту прав і свобод; вміти діяти згідно з нормами права у конкретних життєвих ситуаціях.

На основі знань здобутих при вивченні дисципліни «Основи правознавства» у здобувачів фахової передвищої освіти формуються наступні **компетентності**:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його

сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

3. Очікувані результати навчання

Під час вивчення дисципліни здобувачі фахової передвищої освіти мають досягти наступні програмні результати навчання, передбачені освітньо-професійною програмою:

РН 1. Знати свої права як члена суспільства, розуміти цінності громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

У підсумку здобувачі фахової передвищої освіти повинні

знати: сутність та принципи розвитку суспільства, загальнотеоретичну характеристику держави і права як соціальних явищ, їх ознаки, функції, а також предмет, методи, функції, суб'єкти та джерела таких галузей права, як конституційного, адміністративного, фінансового, цивільного, сімейного, трудового, кримінального, цивільно-процесуального та кримінально-процесуального;

вміти: аналізувати суспільно-політичні події у державі, користуватися нормативно-правовими актами при розв'язанні практичних правових ситуацій, використовувати набуті знання у практичному житті та нести відповідальність за результати своєї діяльності.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи теорії держави і права

Тема 1. Основи теорії держави (РН 1)

Основні закономірності виникнення держави. Теорії походження держави. Розвиток держави, її історичні типи. Ознаки, що відрізняють державу від інших організацій суспільства.

Функції держави, їх класифікація.

Форма держави та її елементи: форма державного правління, форма державного устрою, форма державного (політичного) режиму. Особливості елементів форми держави України.

Держава і політична система суспільства. Правова держава.

Тема 2. Основи теорії права (РН 1)

Поняття «право», його характерні ознаки та соціальна цінність. Принципи та функції права. Взаємозв'язок і взаємодія права та держави.

Джерела права. Нормативно-правовий акт та його види. Норма права, її структура (диспозиція, гіпотеза, санкція).

Співвідношення і взаємодія норм права з іншими соціальними нормами.

Правомірна поведінка. Правопорушення: поняття, характерні ознаки, склад та види.

Юридична відповідальність: поняття, підстави притягнення, види та функції.

Змістовий модуль 2. Основи конституційного, адміністративного та фінансового права

Тема 3. Основи конституційного права (РН 1)

Поняття «конституція», класифікація конституцій.

Характерні ознаки Конституції України, її структура. Конституція України як правовий акт, що закріплює основи суспільного та державного ладу України.

Україна – суверенна й незалежна демократична соціальна правова держава.

Народовладдя в Україні та форми його здійснення.

Загальна характеристика системи органів державної влади і місцевого самоврядування.

Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Конституційні питання організації роботи Верховної Ради.

Конституційний статус Президента України, його соціально-політичне значення.

Система органів виконавчої влади, встановлена Конституцією України. Порядок формування Кабінету Міністрів та його повноваження.

Права, свободи та обов'язки людини і громадянина, їх конституційний статус.

Громадянство, як політико-правовий зв'язок між особою та державою.

Класифікація конституційних прав та свобод людини й громадянина.

Конституційні гарантії захисту та практичного здійснення прав та свобод людини й громадянина.

Тема 4. Основи адміністративного права (РН 1)

Поняття, предмет та джерела адміністративного права України. Управління як об'єкт адміністративного права України. Суб'єкти адміністративного права. Адміністративні правовідносини.

Адміністративне правопорушення, його ознаки та склад.

Адміністративна відповідальність та її особливості. Адміністративні стягнення та їх види.

Кодекс України про адміністративні правопорушення.

Тема 5. Основи фінансового права України (РН 1)

Поняття, предмет та джерела фінансового права. Бюджет і бюджетна система. Поняття «податок». Система та види податків і податкових платежів. Відповідальність за порушення законодавства про податки.

Банки та банківська система. Ознаки установ, які здійснюють фінансову діяльність.

Змістовий модуль 3. Основи цивільного, сімейного та трудового права

Тема 6. Основи цивільного права (РН 1)

Поняття, предмет та джерела цивільного права. Поняття цивільних правовідносин, їх елементи й види. Підстави виникнення, зміни й припинення цивільних правовідносин.

Суб'єкти та об'єкти цивільного права. Поняття «представництво», його види, підстави виникнення. Позовна давність: поняття, види, підстави переривання, відновлення та припинення. Поняття і види зобов'язання. Зміст зобов'язання, його сторони. Підстави

виникнення зобов'язання. Способи забезпечення виконання зобов'язання. Поняття і види договорів.

Поняття «спадщина». Час та місце відкриття спадщини. Спадкування за законом та за заповітом.

Тема 7. Основи сімейного права (РН 1)

Поняття, предмет та джерела сімейного права, його особливості. Поняття «сім'я», її ознаки та функції. Поняття «шлюб», умови та порядок укладання шлюбу. Особисті немайнові і майнові права та обов'язки подружжя. Права та обов'язки батьків і дітей. Підстави припинення шлюбу.

Тема 8. Основи трудового права (РН 1)

Поняття, предмет та суб'єкти трудового права. Особливості методу трудового права, його функції та принципи. Структура та джерела трудового права.

Колективний договір: поняття, сторони, форма, зміст та порядок укладання. Колективні угоди та їх види.

Трудовий договір, його види, форма, зміст, порядок укладання. Поняття «переведення», його класифікація.

Підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору за ініціативою працівника та за ініціативою роботодавця.

Поняття «робочий час». Види робочого часу: основний(нормальний, скорочений, неповний) та неосновний (надурочний). Режим робочого часу, його види.

Поняття «час відпочинку», його види.

Змістовий модуль 4. Основи кримінального, кримінально-процесуального та цивільно-процесуального права.

Тема 9. Основи кримінального права (РН 1)

Поняття, предмет та джерела кримінального права. Поняття «злочин», його ознаки, склад, види. Кримінальна відповідальність, підстави її настання, види кримінальних покарань. Співучасть та її види.

Обставини, що виключають настання кримінальної відповідальності. Державні злочини. Злочини проти власності. Злочини проти життя, свободи, гідності особи. Господарські злочини. Посадові злочини. Злочини проти порядку управління.

Тема 10. Судові і правоохоронні органи України (РН 1)

Поняття судової влади. Здійснення правосуддя в Україні: поняття, основні завдання та ознаки. Принципи здійснення правосуддя. Система судів України. Прокуратура та інші правоохоронні органи України.

Тема 11. Вирішення господарських спорів (РН 1)

Господарське судочинство. Господарські суди, предмет їх діяльності. Господарсько-процесуальний кодекс України.

5. Структура навчальної дисципліни

Теми	Кількість годин				
	денна форма				
	Всього	у тому числі			
		л	п	с	с.р.
Змістовий модуль 1. Основи теорії держави і права					
1. Основи теорії держави	8	2	1		5
2. Основи теорії права	8	2	1		5
Разом за змістовим модулем 1	16	4	2		10
Змістовий модуль 2. Основи конституційного, адміністративного та фінансового права					
3. Основи конституційного права.	13	4	2		7
4. Основи адміністративного права.	7	2			5
5. Основи фінансового права.	7				7
Разом за змістовим модулем 2	27	6	2		19
Змістовий модуль 3. Основи цивільного, сімейного та трудового права					
6. Основи цивільного права	11	4	2		5
7. Основи сімейного права.	9	2			7
8. Основи трудового права.	11	4	2		5
Разом за змістовим модулем 3	31	10	4		17
Змістовий модуль 4. Основи кримінального, кримінально-процесуального та цивільно-процесуального права.					
9. Основи кримінального права.	4	2	2		
10. Судові і правоохоронні органи України	6				6
11. Вирішення господарських спорів	6				6
Разом за змістовим модулем 4	16	2	2		12
Разом:	90	22	10		58

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основи теорії держави. Основи теорії права	2
2	Основи конституційного права	2
3	Основи цивільного права	2
4	Основи трудового права	2
5	Основи кримінального права	2
Разом:		10

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основи теорії держави	5
2	Основи теорії права	5
3	Основи конституційного права.	7
4	Основи адміністративного права.	5
5	Основи фінансового права.	7
6	Основи цивільного права	5
7	Основи сімейного права.	7

8	Основи трудового права.	5
9	Судові і правоохоронні органи України	6
10	Вирішення господарських спорів	6
Разом:		58

8. Перелік питань до заліку

1. Дайте визначення поняття «держава» та охарактеризуйте основні теорії походження держави.
2. Охарактеризуйте ознаки держави та визначте відмінність між поняттями «держава» і «країна»
3. Визначте елементи форми держави та охарактеризуйте Україну за формою держави.
4. Охарактеризуйте ознаки правової держави.
5. Дайте визначення поняття «право» та охарактеризуйте його ознаки.
6. Дайте правовий аналіз поняття «правопорушення»: ознаки, склад та види.
7. Дайте правовий аналіз поняття «юридична відповідальність: підстави притягнення, функції, види.
8. Охарактеризуйте поняття «конституція» за класифікацією конституцій.
9. Визначте та охарактеризуйте конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина залежно від сфери суспільного життя.
10. Визначте в чому полягає різниця між правовим статусом людини і правовим статусом громадянина в Україні.
11. Охарактеризуйте конституційний статус Президента України.
12. Охарактеризуйте конституційний статус Верховної ради України.
13. Охарактеризуйте конституційний статус Конституційного Суду України.
14. Дайте правовий аналіз поняття «демократія»: принципи та форми.
15. Охарактеризуйте принципи виборчого права в Україні.
16. Охарактеризуйте поняття, предмет та суб'єкти адміністративного права як самостійної галузі права.
17. Охарактеризуйте адміністративну відповідальність, підстави притягнення до неї та види адміністративних стягнень.
18. Визначте особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх.
19. Визначте особливості фінансового права як самостійної галузі права.
20. Охарактеризуйте систему оподаткування України.
21. Охарактеризуйте предмет, суб'єкти, об'єкти та джерела цивільного права як самостійної галузі права.
22. Охарактеризуйте правовий статус фізичної особи як суб'єкта цивільного права.
23. Дайте правовий аналіз поняття «представництво».
24. Дайте правовий аналіз поняття «позовна давність».
25. Дайте правовий аналіз поняття «зобов'язання»: визначення, сторони, підстави виникнення.
26. Охарактеризуйте поняття «правочин» та умови визнання правочинів дійсними.
27. Дайте правовий аналіз поняття «спадкування»: визначення, суб'єкти, види.
28. Охарактеризуйте спадкування за заповітом.
29. Охарактеризуйте спадкування за законом.
30. Визначте умови та стадії укладання шлюбу.
31. Дайте правовий аналіз поняття «сім'я».

32. Охарактеризуйте майнові та особисті немайнові права та обов'язки подружжя, батьків та дітей.
33. Охарактеризуйте поняття, предмет, суб'єкти та джерела трудового права як самостійної галузі права.
34. Розкрийте правовий зміст поняття «трудовий договір».
35. Дайте правовий аналіз поняття «робочий час».
36. Дайте правовий аналіз поняття «час відпочинку».
37. Охарактеризуйте поняття «злочин» як особливий вид правопорушення.
38. Охарактеризуйте види кримінальних покарань та особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.

9. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні (лекція, бесіда, пояснення, розповідь, діалог), наочні (ілюстрація, демонстрація), практичні (робота з нормативно-правовими актами)
2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальна дискусія, вирішення практичних правових ситуацій, опора на життєвий досвід здобувача фахової передвищої освіти.
3. Методи контролю і самоконтролю у навчанні: усний, письмовий, тестовий, самоконтроль, самооцінка.

10. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний:

- усний контроль (фронтальне, групове, індивідуальне, комбіноване, репродуктивне, реконструктивне, творче);
- письмовий контроль (контрольна робота);
- тестовий контроль (тести відкритої форми, тести закритої форми);
- самоконтроль.

Підсумковий контроль: залік.

Задля реалізації принципу диференціації та індивідуалізації навчання контроль проводиться з використанням різнорівневих завдань.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Для оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти застосовується 12-бальна шкала.

За 12-бальною шкалою оцінюються навчальні досягнення здобувачів фахової передвищої освіти:

- що навчаються на I-II курсах на основі базової загальної середньої освіти;

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти на базі БСО

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерій оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти
----------------------------------	------	--

I. Початковий	1	Здобувачі фахової передвищої освіти розрізняють правові поняття.
	2	Здобувачі фахової передвищої освіти відтворюють незначну частину навчального матеріалу, мають нечіткі уявлення про правові поняття
	3	Здобувачі фахової передвищої освіти відтворюють частину навчального матеріалу; з допомогою викладача виконують елементарні завдання
II. Середній	4	Здобувачі фахової передвищої освіти з допомогою викладача відтворюють основний навчальний матеріал, можуть повторити за зразком певну операцію, дію
	5	Здобувачі фахової передвищої освіти відтворюють основний навчальний матеріал, здатні з помилками й неточностями дати визначення правових понять
	6	Здобувачі фахової передвищої освіти виявляють знання й розуміння основних правових понять. Відповіді їх правильні, але недостатньо осмислені. Вміють застосовувати знання при виконанні завдань за зразком при аналізі правових понять
III. Достатній	7	Здобувачі фахової передвищої освіти правильно та послідовно відтворюють навчальний матеріал, знають основоположні правові поняття, застосовують вивчений матеріал при вирішенні практичних правових ситуацій, вміють наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролюють власні навчальні дії
	8	Знання здобувачів фахової передвищої освіти є достатніми. Здобувачі фахової передвищої освіти застосовують вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагаються аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між суспільно-політичними подіями та правовими поняттями, робити висновки, загалом контролюють власну діяльність. Відповіді їх логічні, обґрунтовані, хоч і мають неточності
	9	Здобувачі фахової передвищої освіти добре володіють вивченим матеріалом, застосовують знання в стандартних ситуаціях, уміють аналізувати й систематизувати інформацію, використовують загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією, але працюючи з нормативно-правовими актами допускають неточності в аналізі практичних правових ситуацій
IV. Високий	10	Здобувачі фахової передвищої освіти мають повні, глибокі знання, здатні використовувати їх при вирішенні практичних правових ситуацій, робити висновки, узагальнення, критично оцінюють нові факти та події суспільно-політичного життя, роблять порівняльний аналіз правових понять
	11	Здобувачі фахової передвищої освіти мають гнучкі знання в межах вимог навчальних програм, аргументовано використовують їх при вирішенні практичних правових ситуацій, обґрунтовуючи свої висновки посиланнями на відповідні статті нормативно-правових актів, аналізують їх, уміють знаходити інформацію, ставити і розв'язувати проблеми
	12	Здобувачі фахової передвищої освіти мають системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм,

	усвідомлено використовують їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміють самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення. Вміють самостійно моделювати практичні правові ситуації, працювати з нормативно-правовими актами, виявляють власне ставлення до регулювання нормами права різних сфер суспільного життя
--	---

12. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Основи правознавства» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування. / Укл.: Юлія СОКОЛ. – Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2021.
2. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Основи правознавства» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування. / Укл.: Юлія СОКОЛ. – Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2021.
3. Пакет завдань для поточного оцінювання результатів навчання здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування. / Укл.: Юлія СОКОЛ.
4. Конспект лекцій з дисципліни «Основи правознавства» для здобувачів фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми Фінанси, банківська справа та страхування. / Укл.: Юлія СОКОЛ. – Чернігів: ВСП «ФКЕТ НУ «Чернігівська політехніка», 2021.

13. Рекомендована література

Базова

1. Правознавство : підручник / В. Ф. Погорілко, Г. А. Шпиталенко. – 3-тє вид., випр. і допов. – Київ: Каравела, 2013. – 592 с.
http://library.kpi.kharkov.ua/files/new_postupleniya/pogorilko.pdf
2. Правознавство: навч. посіб./ за заг. ред. С.В. Петкова. Дніпро, 2020. 360 с.
<https://duan.edu.ua/images/staff/departments/law/Files/pravoznavstvo.pdf>

Допоміжна

1. Основи правознавства. / За ред. І.Усенка. – К., 2001. -416 с
2. Правознавство: Підручник / За ред. В.В. Копейчикова – 7-е вид. - К.: Юрінком.-2003.-752 с.
3. Правознавство/ Пилипенко П.: Навч. пос. - Львів: Новий світ-2000, 2006.
4. Теорія держави і права: Навч. посіб. / В.Копейчиков, С.Лисенков, А.Колодій та ін. – К., 2003- 450 с.
5. Шпиталенко Г., Шпиталенко Р. Основи правознавства. - К.: Каравела. - 2004 -376 с.

Нормативно-правові акти

1. Декларація про державний суверенітет України прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К.: Україна, 1991. - 8 с.
2. Акт проголошення незалежності України прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1991. – №38. – ст. 502

3. Закон України «Про правонаступництво» від 12 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - №46. – ст.617
4. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. – Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141 (з наступними змінами).
5. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII (з наступними змінами) // zakon.rada.gov.ua.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – додаток до № 51. – ст. 1122 (з наступними змінами).
7. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – ст. 131 (з наступними змінами).
8. Сімейний Кодекс України від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – ст. 135 (з наступними змінами).
9. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40- 44. – ст. 356 (з наступними змінами).
10. Закон України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 р. № 504/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 2. – ст. 4 (з наступними змінами).
11. Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 р. № 2235-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 3. – ст. 65 (з наступними змінами).
12. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 07 жовтня 2010 р. № 2591-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 9. – ст. 58 (з наступними змінами).
13. Закон України «Про колективні договори і угоди» від 01 липня 1993 р. № 3356-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 36. – ст. 361 (з наступними змінами).

14. Інформаційні ресурси

1. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
2. <http://kmu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
3. <http://ccu.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України.
4. <http://president.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Президента України.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
6. <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал
7. <http://student.pp.ua/load> - Студентський портал України
8. <http://studrada.com.ua/libonline> - Центральний юридичний портал України